Občasník pražského
studentského summitu

listopad 2025
druhé vydání

CHRON

Volby v Nizozemsku pod drobnohledem 4

Nový starosta New Yorku 10

Od Husa k Havlovi 8

O jedech a lidech 6

Konflikt v Jižním Súdánu 15

Stavět, či nestavět? 16

Tutanchamonova cesta 12

Pozitivní novinky 18

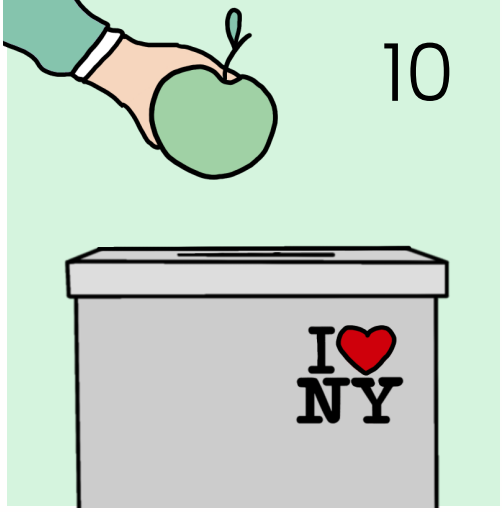

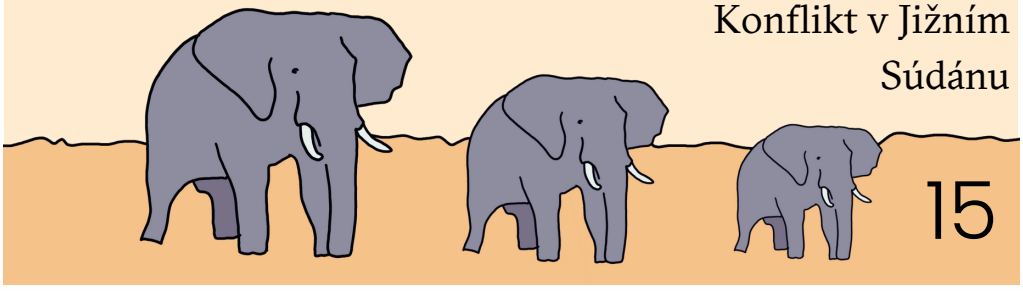

Program 2. Workshopu

8:30 Registrace

9:30 Zahájení (aula 100)

- Nela Vítů, *zástupkyně hlavního koordinátora*
- Daniela Tůmová, *programová koordinátorka*

10:00 Plenární projevy (aula 100)

10:00 Minisimulace (místnost 243) – pro přihlášené

10:40 Dopolední semináře

- Richard Smejkal (*místnost 101*): **Deset pravidel války, které bychom měli znát**
- Søren Kelstrup (*místnost 103*): **Dánské předsednictví v Radě EU**
- Adam Dolník (*místnost 120*): **Vyjednávání (nejen) s teroristy**
- Jan Kubíček (místnost 213): **Vyjednávání prakticky**
- Irena Kalhousová (*místnost 220*): **Izraelsko-palestinský konflikt**
- Jan Houška (*místnost 225*): **Vliv herního průmyslu na ČR a svět**
- Adéla Šponerová (*místnost 231*): **Je móda politická?**

13:00 Odpolední program v modelech a orgánech

ILO	225	**NATO**	120	**ECOSOC**	103
DISEC	231	**G20**	220	**EU**	214
HRC	101	**UNSC**	243	**UNEA**	213

Krizové kontakty:

Filip Hruška – *filip.hruska@amo.cz*, 606 310 345

Zuzana Chudá – *zuzana.chuda@amo.cz*, 723 692 776

místnost 100 (12:00-12:30)

4
Jak porazit populisty aneb Volby v Nizozemsku pod drobnohledem

6
O jedech a lidech

8
Od Husa k Havlovi: Jak Češi bojovali za pravdu a lásku

10
Nový starosta nejbohatšího města světa – Zohran Mamdani

12
Tutanchamonova cesta z Údolí králů do učebnic dějepisu

14
Boj se změnou klimatu nebo návrat do doby uhelné?

15
Konflikt v Jižním Súdánu: Největší světová humanitární krize

16
Stavět, či nestavět? Střet NIMBY a YIMBY

18
Svět není (jen) v plamenech

Editorial

JAKUB ŠIMEK *ŠÉFREDAKTOR*

Vážení čtenáři, vážené čtenářky,

již podruhé vás vítám v hadím hnízdě taktéž známém jako právnická fakulta. Doufám, že vaše rána byla příjemná, doprava snesitelná, a pobyt zde (ducha) povznášející.

Druhý workshop tradičně bývá na konci listopadu, tedy v období dvou výrazných svátků. Tím prvním je samozřejmě Den boje za svobodu a demokracii, kdy se lidé v Praze scházejí na Národní třídě, aby dopoledne pískali na politiky pokládající věnce a večer si zazpívali, že zloba, závist, zášť pominou. Texty o těchto událostech obligátně obsahují citát o demokracii, ideálně Havlův, ale s dovolením si ho odpustím.

Dalším pozdně listopadových svátkem je díkůvzdání. Bylo jen otázkou času, kdy tento veskrze americký fenomén bude následovat Halloween a Black Friday a zapojí se i do evropského kánonu. A toto pronikání americké kultury je viditelné i v politice. Zatímco lidé konzervativnějšího smýšlení pozvedli standarty kulturních válek, ti progresivnější dokonce sledovali newyorské volby - a jak si můžete na dalších stránkách přečíst, ani my nejsme výjimkou.

V této záplavě amerických událostí se proto v Chronu snažíme, aby se rubrika zahraniční politika nerovnala té americké. Avšak politiku evropskou považujeme (já hlasem redakce) za politiku domácí. Při návštěvě Lucemburska jsem si všiml, že spolu s národní hymnou hraje Óda na radost a na vládních budovách spolu s národní vlaje i vlajka evropská. Takové vnímání není zatím v Česku příliš běžné, a vzhledem k aktuální politické reprezentaci ve sněmovně, a její zálibě právě v odstraňování vlajek to minimálně další čtyři roky bežné nebude.

Nyní mi už ale dovolte se odmlčet, drahé delegátstvo, abyste mohli vyrazit objevovat, jednat a luštit sudoku.

Jakub Šimek, *šéfredaktor*

Jak porazit populisty aneb Volby v Nizozemsku pod drobnohledem

DANIEL KONDĚLKA *EVROPSKÁ POLITIKA*

Ve středu 29. října se v Nizozemsku konaly už potřetí za pět let parlamentní volby. Zatímco v minulých volbách triumfovala krajně pravicová Strana pro svobodu (PVV) Geerta Wilderse, v letošních volbách nakonec zvítězila značně odlišná politická síla – středově liberální strana Demokraté 66 (D66). Znamená však vítězství liberálů, že se síla krajní pravice vyčerpala?

V roce 2023 se nizozemská politická scéna otřásla v základech. V předčasných volbách, kterým předcházel rozpad vládní koalice vedené dlouholetým premiérem Markem Ruttem, zvítězil krajně pravicový politik Geert Wilders se svou Stranou pro svobodu (PVV). Co dosavadnímu politickému outsiderovi pomohlo k vítězství? Podařilo se mu opanovat volební kampaň tématem migrace, na jejíž kritice si Wilders postavil politickou kariéru. K náhlému vzrůstu podpory jeho strany však přispěla i změna postoje středopravicových stran, které byly za určitých podmínek ochotny s Wildersovou PVV spolupracovat. Hráz proti krajní pravici se zbortila.

Po volbách následovalo dlouhé několikaměsíční vyjednávání o nové vládě. Ta nakonec vznikla na půdorysu koalice krajně pravicové PVV, konzervativně-liberální Lidové strany pro svobodu a demokracii (VVD), středopravicové strany Nová společenská smlouva (NSC) a agrárně populistického Hnutí zemědělců a občanů (BBB). I přes výhru ve volbách se Wilders vysněné premiérské funkce nedočkal. Strany, které byly ochotny vstoupit do koalice s PVV, nebyly zároveň ochotny akceptovat jejího lídra na pozici předsedy vlády. Do čela vlády tak byl nakonec vybrán nestraník, dosavadní vysoce postavený státní úředník Dick Schoof.

Vládní koalici však nakonec pohřbily spory ohledně přístupu k migraci. Ačkoli vláda plánovala zavést jedny z nejpřísnějších azylových pravidel v EU, Wilders dále vystupňoval své požadavky tak, že je ostatní strany nemohly přijmout. Letos v červnu pak PVV oznámila svůj odchod z vlády. Vládní koalice tak ztratila v dolní komoře parlamentu většinu a Nizozemsko nevyhnutelně směřovalo k dalším předčasným volbám.

Někdy stačí trocha optimismu

V předvolebních průzkumech dlouhodobě vedla PVV, přesto však bylo už předem téměř jisté, že se na další vládě podílet nebude. Strany vládní koalice, které se už jednou spálily při spolupráci s Wildersem, předem vyloučily jakoukoli spolupráci s ním a jeho stranou. Na levicové části politického spektra se utvořilo spojenectví Zelených a Strany práce, do jehož čela se postavil bývalý místopředseda Evropské komise Frans Timmermans. Právě tato koalice měla být podle průzkumů největším vyzyvatelem PVV. Své znovuzrození v průzkumech zažili také křesťanští demokraté, kteří v předchozích volbách propadli. Jejich předseda Henri Bontenbal v kampani zdůrazňoval návrat k normální politice, což po dvou letech politického chaosu mezi voliči rezonovalo.

V posledních týdnech kampaně začaly stoupat preference straně, která doposud platila v nizozemské politice za menšího hráče – středově liberální D66 vedené 38letým Robem Jettenem. Ten není v nizozemské politice žádným nezkušeným nováčkem. Předtím zastával pozici ministra pro klima a energetiku ve vládě

Marka Rutteho, v níž byl také místopředsedou. Jetten vsadil na pozitivní kampaň, ve které zdůrazňoval kompetentní politiku a prezentoval se jako protiklad Geerta Wilderse. Optimistický tón kampaně D66, která se zaměřovala především na dostupnost bydlení a školství, se odrazil také na volebním heslu „het kan wél“, což je v podstatě nizozemská obdoba legendárního sloganu „Yes, we can“ prezidentské kampaně Baracka Obamy v roce 2008.

Vítězové a poražení

Když byl po konci hlasování zveřejněn odhad výsledků voleb, propukla ve volebním štábu D66 všeobecná euforie. Strana poprvé za svou existenci vyhrála parlamentní volby a její předseda Rob Jetten se tak pravděpodobně stane příštím předsedou vlády. Nakonec strana získala 16,9 % hlasů a 26 mandátů před druhou PVV s 16,7 % se stejným počtem mandátů. Zatímco však PVV ztratila oproti minulým volbám 11 křesel, D66 jich získala 17.

Volby ale přinesly více vítězů. Z výsledků se nakonec mohli radovat i středopravicoví liberálové z VVD, kterým průzkumy soudily ztrátu až 10 mandátů oproti roku 2023. To se však nestalo. Ztratili pouze dvě křesla a stali se třetí nejsilnější stranou. Oproti jiným stranám bývalé vládní koalice tak z voleb vyšli nejméně poškození (PVV ztratila třetinu křesel, BBB poklesla ze sedmi na čtyři a NSC dokonce ztratila všech 20 mandátů a nebude tak mít žádné zastoupení v parlamentu).

Za vítěze těchto voleb můžeme považovat i „slušnou“ politiku. Kromě Roba Jettena byl politikem, který vsadil na návrat pozitivní vize kompetentní politiky, lídr křesťanských demokratů Henri Bontenbal. A jeho strategie se vyplatila – křesťanští demokraté znásobili počet křesel v parlamentu z pěti v roce 2023 na 18 v letošních volbách. Po dvou letech politické nestability a koaličního dohadování byla mezi nizozemskými voliči poptávka po „normální“ politice.

Koho ale můžeme považovat za poraženého těchto voleb, je nizozemská levice. Lídr koalice Zelených a Strany práce Frans Timmermans se vrátil z Bruselu, aby se stal horkým kandidátem na post příštího nizozemského premiéra. A průzkumy mu dlouho dávaly za pravdu, největším vyzyvatelem Wildersovy PVV se měla stát politická formace pod Timmermansovým vedením. Přesto po zveřejnění předběžných výsledků přišla studená sprcha. Levicová koalice přišla v porovnání s rokem 2023 o pět křesel a skončila až na čtvrtém místě. Timmermans ihned po zveřejnění exit pollu oznámil svou rezignaci a levicové spojenectví, které se má příští rok přetvořit v jednu stranu, tak míří do nejistých vod.

Krajní pravice na kolenou?

I přesto, že Wildersova PVV klesla v počtu křesel o třetinu, nemůžeme se uchýlit k rychlým soudům, že volby znamenaly porážku krajní pravice jako celku. Z propadu Wildersovy strany totiž na pravém okraji politického spektra těžila jeho konkurence. V mnoha ohledech ještě extrémnější strana Fórum pro demokracii (FvD) narostla ze tří mandátů na sedm a strana JA21, která se zase naopak prezentuje jako umírněnější verze PVV, posílila své zastoupení v parlamentu z jednoho mandátu na devět. Celkem tak krajně pravicové strany získaly 42 křesel v parlamentu, což je přibližně stejně jako v předchozích volbách (dokonce zaznamenaly nárůst o jeden mandát).

Vliv krajní pravice se však neprojevuje pouze ve volebních výsledcích. V posledních letech se totiž pozicím, které dříve zastávaly pouze krajně pravicové strany, přibližuje i střed politického spektra. Dokonce i vítězná D66, která v nizozemské politice platí za progresivní stranu, zaujala v otázkách migrace přísnější postoj a v kampani kladla menší důraz na progresivní agendu: otázky klimatické změny, práv LGBT osob a evropské integrace. Ve snaze přilákat konzervativnější voliče také udělala jedním ze symbolů své kampaně nizozemskou vlajku, což byl předtím jev, který bychom mohli nalézt pouze u pravice.

A jak dál?

Nizozemsko pravděpodobně po volbách opět čekají dlouhé koaliční rozhovory. Nalézt většinu 76 křesel ve 150členné dolní komoře nizozemského parlamentu je totiž nelehký úkol. Kvůli čistě poměrnému systému bez hranice počtu hlasů pro vstup do parlamentu (strany limituje pouze přirozená hranice pro zisk jednoho mandátu, která činí 0,67 % hlasů), je zde zastoupeno mnoho rozdílných stran.

Preferovanou variantou lídra vítězné D66 Jettena je vláda široké středové koalice složené z D66, VVD, koalice Zelených a Strany práce a křesťanských demokratů. Problémem ovšem je, že VVD v kampani vyloučila povolební spolupráci s levicovou koalicí a naopak preferuje variantu středopravicové koalice, která by zahrnovala D66, VVD, křesťanské demokraty a pravicově populistickou JA21. Koalice na tomto půdorysu by však měla pouze 75 křesel a musela by se tak opřít o některou z menších stran.

Budoucí vládě připadne nelehký úkol ukončit období politické nestability a obnovit důvěru v nizozemskou politiku. Zda se podaří omezit vliv krajní pravice, je však otázkou. Nad případnou novou vládou bude viset Damoklův meč v podobě Geerta Wilderse, který sice v těchto volbách ztratil, ale dostal se do pozice, ve které se vždy cítil nejlépe – politického outsidera.

O jedech a lidech

KLÁRA KOLEVSKÁ

„Umřeme v barvách, umřeme v plamenech". Tak alespoň praví Stanislav Kostka Neumann ve své básni Ocúny ve slavné Knize lesů, vod a strání. I když tehdy psal o kolchicinu, nebyl daleko od pravdy, přijde-li na vnímání jedů společností obecně. Naučili nás vnímat jed jako něco dramatického. Jako látky exoticky hrozivé v jakékoliv dávce. Substance, které je potřeba zakázat. Ne vždy tomu ale tak bylo.

Dovolte mi v tomto ryze společenskovědním čísle Chronu popustit uzdu své toxikologické vášni a přiblížit vám pár informací, které jste o těchto látkách možná nevěděli. Každý jed má totiž backstory, která není jen o smrti.

Než ale začnu, jsem morálně povinna zdůraznit, že se nejedná o návod ani motivaci. Jedná se pouze o funfacty z pera pomalu stárnoucí biologžky. Nevyhledávejte tyto látky a ani je nezkoušejte.

Smrtelná síla za domem

Pro nebezpečí nemusíte vůbec chodit daleko. Stačí ujít pár kroků na průměrném českém sídlišti. Možná na něm totiž mimo jiné naleznete i pár velmi zajímavých rostlin. Zmíním jen několik oblíbenců, všechny jsou v české přírodě ale velmi časté.

Rozšířenou kráskou je durman obecný. *Datura stramonium* nebo též andělské trumpety je bylina z čeledi lilkovitých, která na první pohled není vůbec nápadná. Po zakousnutí do ní byste na ni ale zajisté nikdy nezapomněli, minimálně ne do své smrti. Šamani nejedné víry ji konzumovali naprosto účelně – pro spojení s vyššími božstvy. Kromě toho, že durman obsahuje jedy jako atropin nebo hyoscyamin totiž způsobuje silné halucinace a bludy. Příjemný zážitek to ale není. Atropin je silné parasympatolytikum, které způsobuje mimo jiné tachykardii, útlum veškeré žlázové sekrece, třes nebo závratě. V podstatě vaše tělo přivede do stavu absolutní stresové reakce, díky které vás následně může usmrtit.

U atropinu ještě zůstaneme. Jedné rostlině totiž dal dokonce jméno – *Atropa bella-donna*, nebo též rulík zlomocný. Vzhledem k tomu, že je rulík běžnou náplní vyučování středních škol, se o něm nebudu více rozepisovat. Zmíním ale, že druhá část jeho latinského názvu "bella-donna" v překladu znamená krásná paní. To proto, že atropin jako parasympatolytikum mimo jiné způsobuje rozšíření zorniček (to je způsobeno opět jeho antagonistickým účinkem proti parasympatiku, systému zajišťujícím relax. Tělo očekává stres a útok a je pro něj tedy žádoucí lépe vidět přicházející útok – proto roztáhne zorničky). Bohaté dámy v minulosti atropin používaly pro podpoření krásy svých očí v podobě nepřirozeně rozšířených zorniček. Dobrovolné trávení tedy není jen specialitou moderní konzumace drog. Má kořeny hluboko v historii.

Rulík zlomocný (atropa bella-donna)

Řekl někdo moderní konzumace drog?

Ano, jistě, čestné místo musí mít i společensky akceptované drogy. Problém v nich je ten, že zákonné dovolení v lidech nepřímo evokuje zdánlivou bezpečnost dané látky. Například alkohol je ale jed úplně stejně jako výše zmíněné látky. Jen se těžko konzumuje nezředěný a ve smrtelné dávce. Nebo, abych byla přesná: samotný ethanol vlastně jed není. Jed si tvoříme až my sami, když ho v těle přeměníme na acetaldehyd. Lidské tělo se prostě občas zvládne otrávit samo.

Čestné místo má ovšem i neurotoxin nikotin, který patří do stejné skupiny jako atropin – mezi alkaloidy. Otázka na zamyšlení je potom, kde leží ten rozlišovací faktor, který způsobí, že některé látky zákonodárce vyhodnotí jako přijatelné a jiné ne. Dozajisté má určitý podíl jejich výskyt ve společnosti. Nelze regulovat neregulovatelné. Konečnou odpověď ale nechám na čtenáři.

Fungi, fun guy nebo jak že se to na tom Tinderu jmenoval

Síla některých jedů spočívá zejména v jejich kumulaci a opakovaném vystavení se jim. Tak je tomu např. u plísní. Ať už se jedná o *Aspergillus* nebo o *Fusarium*, jedno je jisté. Mykotoxiny patří mezi látky, které globální lidské zdraví decimují nejvíce. Některé vás usmrtí, jiné způsobí selhání jater, vznik maligního bujení nebo neplodnost. Máte-li potom plíseň například na stěně, není jiná rada, než se prostě odstěhovat. Vyhubit je je často v podstatě nemožné, jejich spory poletují ve vzduchu všude kolem nás. A nedej bože, abyste okrajovali plesnivý chleba.

Aby to ale nebylo jen smutné, některé plísně mají i pár veselých příhod. Příkladem může být paličkovice nachová, *Claviceps purpurea*, obsahující diethylamid kyseliny lysergové, výchozí látku pro výrobu LSD. Roste hlavně na žitu a zejména ve středověku způsobila nespočet globálních otrav při sklizních. Hovoří se, že díky svým psychogenním účinků měla velký vliv na to, jak se vyvíjela kultura křesťanských Vánoc v Evropě. Důvod, proč v tento čas naše příbytky zdobíme tak pompézním stylem, má z velké části dle moderních poznatků původ právě ve stavech způsobených touto plísní.

Rekordman mezi jedy

Nejsilnější jed na planetě nepochází z žádného živočicha, rostliny, ani nebyl syntetizován v utajených laboratořích za studené války. Tvoří ho bakterie, malá příbuzná tetanu, *Clostridium botulinum*. Daří se jí v podmínkách bez kyslíku, ideálně tedy v zavařeninách, neotevřených uhynulých zvířatech v přírodě nebo v půdě. Smrtelná dávka při pozření je menší než 1 nanogram. Při vdechnutí je to cca 10 nanogramů. Stačí tedy přičichnout. Kapitalismus je ale pozoruhodně vynalézavý fenomén a z nejúčinnějšího jedu na planetě vytvořil prostředek na vydělávání peněz a nastavování společenských standardů. Že

Durman obecný (datura stramonium)

vám botulotoxin připomíná zněním botox? Taky že je to přesně tak, jak to zní. Princip botoxu spočívá v jednoduchém principu. Vrásky se tvoří při pohybu a napínání kůže... pomocí svalů. Tak si kosmetičky řekly, že pohyby mimických svalů umrtví. Účinná látka v takové proceduře je samozřejmě velmi malá. Stále je to ale nejsilnější jed na planetě.

Závěrem

Máloco dodat. Délka článku je omezená a už v tuto chvíli ji citelně přetahuji. Nezbývá než se omluvit korektorům, kteří to po mně budou muset číst, a motivovat čtenáře, aby si více zjišťovali o světě kolem nás. Žádná informace není přebytečná a každá z nich se dá využít jako zajímavý funfact v hospodě. Zejména ty, které vám mohou zachránit život. •

Od Husa k Havlovi: Jak Češi bojovali za pravdu a lásku

ZORA KALLUSOVÁ *KULTURA*

Jestli je v kalendáři jedno datum, kdy se z Čechů spolehlivě stávají vlastenci, je to sedmnáctý listopad. V průběhu let se kolem tohoto svátku studentstva vybudovala tradice pokojných protestů a datum samotné se tak stalo symbolem boje za svobodu.

Ačkoliv na to spousta lidí zapomíná, sedmnáctý listopad není svátkem studentstva jen díky sametové revoluci. Je s ním spojeno i výročí uzavření českých vysokých škol, poprava devíti studentských představitelů a deportace 1200 zatčených studentů do koncentračního táborav roce 1939. Tyto činy měly být trestem a zároveň pomstou studentům, kteří v říjnu toho roku demonstrovali proti nastupujícímu nacistickému režimu.

O padesát let později se studenti vypravili do ulic znovu, opět v boji proti utlačujícímu režimu, neboli, jak se následně ustálilo v lidovém hesle, v boji za pravdu a lásku.

Právě toto heslo Václava Havla v československých myslích zakořenilo jako symbol svobody a demokracie a ačkoliv někteří lidé využívají označení pravdoláskař jako urážky nebo zesměšnění, představa Čechů jako bojovníků za pravdu v našem narativu přetrvává. Možná vás však překvapí, že je tento obraz v českých zemích přítomný mnohem déle, než jen od revoluce, jíž se později začalo říkat sametová.

Jak se zrodil český ideál pravdy

Jedním z prvních a nejvýraznějších zdrojů tohoto obrazu je postava Jana Husa, která se stala symbolem odporu vůči vládnoucí moci už v době, kdy byl koncept českého národa teprve v plenkách. Jeho svědomí,

zachování morální integrity a především neústupnost v boji za vlastní přesvědčení přispěly k vytvoření silného národního narativu, že pravda zvítězí.

Role bojovníků za pravdu boží (a Husovu) se po jeho smrti ujala skupina nemilosrdných rebelů, která si začala říkat husité. Přes jejich ušlechtilou myšlenku a pověst božích bojovníků nesmíme zapomínat na fakt, že husité v zápalu svého boje vypalovali kostely a kláštery, ničili umělecká díla a rabovali vesnice, aby měli dostatek potravin a prostředků k vedení války.

Stylizovaný obraz husitů jako lidových bojovníků s dobrým srdcem a pevným morálním přesvědčením, čelícím útlaku cizáků je totiž až výsledkem národně obrozenecké propagandy, která božích bojovníků využila jako důkazu historické identity českého národa.

Na tradici boje proti útlaku, za vlastní přesvědčení a za český národ pak během první světové války plynule navázaly československé legie a po vzniku samostatného Československa i Tomáš Garrigue Masaryk, který se odkazoval především na Husovy demokratické a humanistické ideály. V té době se také heslo Pravda vítězí objevilo na prezidentské standartě a potvrdilo tak narativ Čechoslováků jako národa pravdy.

Přestože komunistický režim později prohlásil Husa za původního komunistu a z husitského boje za národní pravdu udělal boj za pravdu třídní, československé studentstvo si roli bojovníků za pravdu záhy vzalo zpátky.

Když pravda přestane být nástrojem ideologie

Když Václav Havel prohlašoval, že pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí, nejspíš neměl na idealizované husity ani pomyšlení. V jeho očích totiž boj za pravdu nepředstavovala vozová hradba, palcáty a vypalování vesnic za zvuků sborového chorálu, ale filosofie postavená na autenticitě a odmítnutí lži v každodenním životě. Pravda pro něj nebyla ideologií, ale činem, nástrojem pro znovuobjevení vlastní moci a především lidskou ctností. Láska pak odrážela jeho přesvědčení, že pokud má revoluce znamenat změnu, není možné bojovat proti režimu jeho vlastními zbraněmi. Že tento režim, založený na lživé, nenávistné a násilné ideologii, nelze porazit jinou takovou ideologií, ale pouze jejím opakem, jinak by se mohlo stát, že tyranský režim bude nahrazen jiným, ještě horším.

Závěrem je dobré si připomen out, že se Havel prostřednictvím tohoto výroku nestaví do role někoho, kdo je nepopiratelným majitelem pravdy a lásky, do níž by se ostatně neměl stavět vůbec nikdo. Protože z toho, kdo sám sebe označí za strůjce absolutní pravdy a bojovníka za ni, se velmi brzy může stát člověk nerespektující názory ostatních, odmítající dialog a uzavřený vůči okolnímu světu. Pojďme si z něho vzít příklad. Nejen v opožděné připomínce sedmnáctého listopadu, ale celoročně. Pojďme diskutovat, protestovat, vyjadřovat své názory, ale také respektovat a naslouchat. Protože jedině tak může pravda a láska opravdu zvítězit nad lží a nenávistí. ●

Nový starosta nejbohatšího města světa – Zohran Mamdani

ADAM PLUHÁČEK *ZAHRANIČNÍ POLITIKA*

V New Yorku proběhly volby, které byly v mnohém historické. Jejich vítěz, demokratický socialista, demokrat a bývalý DJ Zohran Mamdani, se ve svých 34 letech stane nejmladším starostou města od roku 1892. Také bude prvním muslimem a člověkem narozeným v Africe v tomto prestižním úřadu. Ve volbách se ziskem 50,4 % hlasů, porazil bývalého demokratického guvernéra Andrew Cuoma (41,6 %) a republikána Curtise Sliwu (7,1 %). Na následujících řádcích si rozebereme, jaký je Mamdaniho příběh, co sliboval v kampani (a zda to splní), kdo volby rozhodl a jakou lekci si mohou odnést Demokraté.

Možná si říkáte, proč by vás vlastně měla zajímat americká komunální politika. Především proto, že New York není jen tak ledajaké město. Čísla nelžou – metropolitní oblast New Yorku dosahuje HDP 2,6 bilionu dolarů, což je pro představu více než např. Itálie. Pokud by se New York odtrhl od USA, stal by se 8. nejbohatší zemí na světě. Nemluvě o tom, že ve městě sídlí OSN a jiné významné světové instituce. S takovou silou je třeba počítat a proto rozhodnutí, která činí starosta New Yorku, mohou mít dopad na celý svět.

Příběh přistěhovalecké rodiny Mamdani

Zohran Mamdani se narodil v hlavním městě Ugandy, v Kampale. Společně s rodinou se v sedmi letech přestěhoval do New Yorku a americkým občanem se stal v roce 2018. Oba jeho rodiče vystudovali Harvard, matka je filmovou režisérkou a otec profesor na Columbia University v New Yorku. Mamdani tak vyrůstal ve velmi privilegovaném prostředí, které mu poskytlo elitní vzdělání i kulturní rozhled, zároveň ale dlouhodobě zdůrazňuje, že zkušenost migranta ho přivedla k zájmu o sociální spravedlnost a politický aktivismus.

Z outsidera na favorita

Mamdani od roku 2020 zasedá ve Shromáždění státu New York, není to tedy žádný politický nováček. Přesto když v roce 2024 ohlásil kandidaturu na starostu města New York, byl považován za velkého outsidera. Kampaň se mu však opravdu povedla, neboť v ní dokázal zkombinovat tradiční i moderní prostředky. Zářil na sociálních sítích, kde využíval své charisma k prezentování myšlenek, na které mnoho Newyorčanů slyšelo. Nechybělo ale ani zmobilizování nadstandartního množství dobrovolníků, kteří pomocí klasické *door-to-door* kampaně oslovili mnoho voličů.

Právě díky dobře provedené kampani se mu nečekaně povedlo zvítězit v demokratických primárkách. To však neunesl favorizovaný demokrat Cuomo, který po prohře v primárkách ohlásil kandidaturu jako nezávislý kandidát. Od té chvíle se ve volbách rozhodovalo prakticky mezi ním a Cuomem. V demokratické baště jako

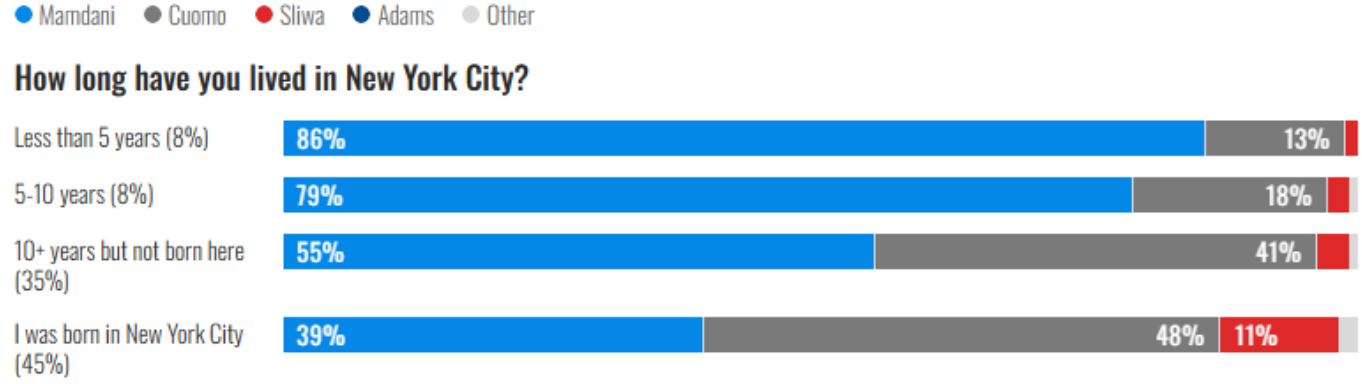

je New York City nemají totiž Republikáni, zde reprezentovaní Curtisem Sliwou, žádnou šanci. Nakonec se Mamdanimu povedlo Cuoma porazit a stane se tak od 1. ledna příštího roku novým starostou New Yorku.

Předvolební kampaň a tvrdá povolební realita

Mamdani svoji kampaň postavil na progresivní, levicově populistické platformě, jejímiž prioritami bylo zmrazení výše nájemného, MHD zdarma, zvýšení minimální mzdy, zavedení městem vlastněných supermarketů s levným jídlem a zvýšení daní bohatým. Právě vysoké nájmy a obecně náklady na život považuje mnoho obyvatel za velký problém. Není se pak čemu divit, že na tato témata voliči slyšeli.

V realitě to ovšem bude o něco složitější. Minimálně na část svých slibů totiž nemá pravomoce, např. v daňové oblasti, která spadá pod Shromáždění státu New York. Tam mají většinu umírnění demokraté, takže daňových změn se asi jen tak nedočkáme. Co se týče regulace nájmů, tak ta funguje i v jiných světových velkoměstech (např. v Berlíně), MHD zdarma bychom nalezli v Lucemburku. Některé další kroky jsou pak minimálně riskantní a nevyzkoušené, nicméně teoreticky proveditelné.

Mladí vs staří, aneb kdo jak volil

Málokteré místo na světě nabízí tak rozmanitou směsici obyvatelstva jako New York, z politologického hlediska je tedy nanejvýš zajímavé podívat se, kdo jak volil. Vycházíme-li z extenzivních exit pollů stanice NBC News, pak lze s nadsázkou prohlásit, že Mamdaniho do úřadu zvolili mladí, ve městě krátce žijící ne-běloši. Což je samozřejmě velké zjednodušení, nicméně právě délka pobytu v New Yorku, etnicita a věk představovaly jednu z hlavních dělících linií. Ve věkové skupině 18-29 získal Mamdani 75 %, zatímco u obyvatel starších 65 let pouze 34 %. Zajímavé pak je, že obvyklé indikátory, jako např. příjmy nebo pohlaví, v těchto volbách příliš nefungovaly.

Demokraté slavili i mimo New York

V ten samý den se ale kromě newyorských městských voleb odehrávaly i jiná významná klání. Ve státech New Jersey a Virginia se volili guvernéři, v Kalifornii se zase hlasovalo o tom, zda se mají překreslit volební okrsky v prospěch Demokratů. Ve všech volbách uspěli Demokraté, sice očekávaně, ovšem s neočekávaně velkými náskoky. Nyní zůstává otázkou, co si z voleb strana odnese pro svoje budoucí aktivity. Zatímco v New Yorku uspěla s demokratickým socialistou, v New Jersey a Virginii nasadila umírněné kandidátky.

Co bude teď?

Zda Mamdani skutečně promění New York k obrazu svému zůstává otázkou. V některých oblastech na to nemá pravomoce, jinde bude čelit odporu silných lobbistických skupin. Jeho vítězství však americké levici ukazuje, že i v centru světového kapitalismu může uspět kandidát, který se označuje za socialistu. Události následujících let v New Yorku tak mohou být pro americké Demokraty inspirací – nebo varováním. ●

Tutanchamonova cesta z Údolí králů do učebnic dějepisu

MICHAELA BLECHOVÁ

Každý z nás o něm slyšel. Pro většinu lidí je Tutanchamon prostě „ten faraon se zlatou maskou“. Je těžké najít slavnějšího Egypťana - jeho tvář známe z učebnic, dokumentů i muzeí. V dějepise jsme probírali slavný objev z roku 1922, kdy Howard Carter otevřel jeho téměř neporušenou hrobku a svět propadl egyptománii. Ale pamatuje si někdo, kdo byl Tutanchamon doopravdy? Byl skutečně významnou postavou staroegyptské historie nebo jeho slávu odstartovala až náhoda a zlaté poklady nalezené po třech tisících letech? Právě tento rozpor činí jeho příběh tak přitažlivým: faraon, který vládl krátce a nenápadně, dnes patří k nejznámějším historickým osobnostem vůbec.

Tutanchamon usedl na trůn jako dítě, a to v roce 1336 př. n. l. V době, kdy dnešní školáci řeší násobilku, on se stal v devíti letech formálně vládcem 18. dynastie starověkého Egypta. Během své krátké vlády se stal symbolem návratu k tradičním zvykům poté, co jeho otec Achnaton prosadil náboženskou revoluci a zavedl uctívání jediného boha, a to Boha Slunce Atona.

Během svých prvních let na trůně byl Tutanchamon obklopen zkušenými rádci, především vysokým úředníkem Ayem a generálem Horemhebem, kteří de facto řídili říši jeho jménem. Mladý vládce začal postupně opouštět Achetaton, hlavní město svého otce, a přesunul se do Memfisu, tradičního administrativního centra starověkého Egypta. Tady přijal i své nové jméno Tutanchamon, což znamená „Živoucí obraz Amona”, jednoho z nejmocnějších egyptských bohů. Tímto činem vládce symbolicky oznámil návrat k tradičnímu uctívání staroegyptských bohů.

Tutanchamon udělal několik kroků k obnovení starého náboženství: vrátil například chrámům jejich výsady či obnovil poškozené svatyně. Pokračoval také ve stavbě nových památek, například paláce v Karnaku a slavné kolonády v Luxoru, kterou vyzdobil výstupy z festivalu Opet.

Jeho rodinný život byl stejně křehký jako jeho vláda. Jako devítiletý chlapec se oženil se svou nevlastní sestrou Anchesenamon, aby potvrdil svou legitimitu. Z manželství vzešly dvě dcery, které však zemřely v kojeneckém věku. Jejich drobné mumie byly nalezeny v Tutanchamonově hrobce, kde byly uloženy v malých rakvích mezi ostatními pohřebními předměty.

Tutanchamon zemřel s největší pravděpodobností kolem svých devatenácti let a jeho smrt je dodnes zdrojem teorií a legend. CT skeny a další moderní vědecké testy nám ukázaly, že trpěl vrozenými zdravotními vadami, včetně deformace nohy, kvůli které pravděpodobně kulhal (proto v jeho hrobce bylo nalezeno asi 130 holí). Krátce před smrtí utrpěl vážnou zlomeninu nohy, která se nestihla zahojit, a za jeho smrtí samotnou stála pravděpodobně infekce nebo malárie.

Poklad, který změnil svět archeologie

Když Howard Carter a v roce 1922 otevřel v Údolí králů hrobku KV62, neboli Tutanchamonovu hrobku, znamenalo to revoluci v archeologii. Narazil na výjimečný poklad: čtyři malé komory doslova napěchované předměty všedního života i nádhernými rituálními artefakty. Britský archeolog zde našel pozlacené vozy, mistrovsky vyřezávané alabastrové nádoby, množství královych osobních věcí, nábytek zdobený drahokamy a samozřejmě i soustavu schránek a rakví, které chránily jeho tělo, přičemž ta nejvnitřnější byla ze solidního zlata. A samozřejmě se na tomto místě našla jeho proslulá zlatá maska.

Mezi tisíci předmětů se našly i zlaté sandály s vyobrazením nepřátel, po kterých symbolicky „šlapal“ i na onom světě. V hrobce se zachovalo přes neuvěřitelných 5 000 předmětů nevyčíslitelné hodnoty a jejich úplné zdokumentování trvalo Carterovi a jeho týmu deset let.

Velké egyptské muzeum

V listopadu 2025 se legenda Tutanchamona symbolicky završila otevřením Velkého egyptského muzea (GEM), největšího archeologického muzea na světě, které se nachází nedaleko slavných pyramid v Gíze. Poprvé v historii jsou zde vystaveny všechny předměty z jeho hrobky pohromadě, od zlaté masky, trůnu a vozů až po více než 5 500 dalších artefaktů. Návštěvníci tak získávají kompletní zkušenost podobnou té, jakou měl při objevu Howard Carter před více než sto lety.

Muzeum pokrývá celkem sedm tisíciletí egyptské historie a nalezneme zde kolem 100 000 artefaktů, od pre-dynastických dob po éry starověkého Řecka a Říma. GEM je obrovský komplex o ploše 500 000 m², s pyramidovým vstupem z průsvitného alabastru, obrovskou schodišťovou halou lemovanou sochami faraonů a výhledem na Gízu.

Tutanchamon nebyl zásadně revolučním panovníkem ani vojevůdcem. Jeho život byl krátký a jeho činy omezené. A přesto je dnes nejslavnějším faraonem vůbec. Jeho hrobka, uchovaná téměř zázrakem, se stala jedinečným oknem do světa, který by pro nás jinak zůstal zcela ztracený. A tak se z panovníka, jehož jméno bylo po staletí zapomenuto, stala globální ikona. ●

Boj se změnou klimatu nebo návrat do doby uhelné?

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY

Analytický tým Asociace pro mezinárodní otázky nám pravidelně nabízí své pohledy a rozbory nejdůležitějších aktuálních otázek mezinárodní politiky – a to z různých perspektiv svých expertíz. Tentokrát jsme se ptali takto:

“Jedním z nejdiskutovanějších témat dotýkajících se budoucí vlády Andreje Babiše je agenda životního prostředí. Nadcházející kabinet se už dohodl na programovém prohlášení. Jak vnímáte jeho environmentální kapitolu? Jak by se její obsah promítl na ochranu přírody v Česku a na naše mezinárodní závazky spojené mj. s bojem proti změně klimatu?”

Barboda Kvasničková

Kuriozitou vládního prohlášení z roku 2021 byla bezpochyby anketa o národního ptáka. Diváctvo CNN Prima tehdy vybralo jako symbol Česka straku, u TN.cz naopak zazářil gallus gallus známý jako slepice. I přes četná vyjádření ODS pro-volbu národního ptáka nakonec celá anketa padla. Očekávám, že podobný osud potká většinu environmentální kapitoly prohlášení nastupující vlády.

Mezinárodní klimatické závazky si nastavujeme i v rámci EU. Nemůže se tedy jednoduše stát, že by je jedna vláda mohla nechat padnout. Z klimatické konference COP30, kde jako ČR vyjednáváme prostřednictvím EU, je zřejmé, že členské státy EU nadále usilují o ochranu klimatu.

Naše vůle neshořet na této planetě tak zůstává alespoň stejně vysoká - ne-li vyšší - než loni. Na COP30 v Brazílii totiž vypukl malý požár, což mohlo ambici neshořet přiživit. Nezbývá než popřát nové vládě, aby požáry všeho druhu hasila se stejnou urgencí, jako delegátstva v Belému.

Tomáš Jungwirth Březovský

Přicházející vláda se chce při ochraně životního prostředí řídit zdravým rozumem. Tomu není co vytknout – zdravý rozum přece velí napřít všechny síly k řešení environmentálních krizí v dlouhodobém výhledu ohrožujících naši ekonomiku, bezpečnost a sociální soudržnost. Nebo snad ne?

Pokud se podíváme do konkrétních tezí, je to celé návrat o mnoho let dozadu. Uhlí a plyn, rušení všemožných standardů a místo toho vzletná slova jako pragmatismus, realismus, efektivita a dobrovolnost. Kdyby se měl program realizovat, můžeme se těšit také na další smrkové plantáže, které nepřežijí příští kůrovcovou kalamitu, nemluvě o omezení práv občanů v řízeních s dopadem na životní prostředí. Stojí za to číst mezi řádky. Například v oblasti zemědělství je plánovaná “nekompromisní obrana českého trhu před levnými dovozy” fakticky malou domů pro Agrofert, zatímco spotřebitel si samozřejmě připlatí. Nic proti důrazu na adaptaci, ale i tam je třeba se ptát, jestli nepůjde o prospěch betonářů až na prvním místě.

Konflikt v Jižním Súdánu: Největší světová humanitární krize

BARBORA DOLENSKÁ

ZAHRANIČNÍ POLITIKA

O konfliktech v Africe se v tradičních médiích mluví jen málo – do povědomí se lidem dostávají spíše ze sociálních sítí. Ráda bych se tento trend pokusila změnit a prostřednictvím Chronu přibližovat situaci v afrických zemích. Tento článek podává krátké, ale i tak komplexní shrnutí situace v Jižním Súdánu.

Historické okénko a kontext situace

Jižní Súdán je dlouhodobým centrem nepokojů – od získání nezávislosti na sousedním Súdánu v roce 2011 prošel řadou krvavých bojů a pokusů o státní převrat. V roce 2013 došlo ke sporům o moc mezi prezidentem Kiirem a viceprezidentem Macharem (který byl obviněn z plánování převratu a následně zbaven funkce); tyto spory posléze vyústily v konflikt dvou největších etnických skupin. Ozbrojené skupiny, tvořené příslušníky státní armády, zacílily později i na civilisty – celkově je v tomto konfliktu odhadováno 400,000 obětí.

Konflikt se snažila zmírnit mírová operace OSN a později i Mise v Jižním Súdánu (UNMISS). Situace se ustálila roku 2015, kdy Kiir a Machar podepsali mírovou dohodu. Násilí však mělo významný dopad na zemědělství, rapidně klesla produkce potravin a v zemi propukl hladomor, který zemi sužuje dodnes. Mírovou misi nelze považovat za zcela úspěšnou – byť se situaci podařilo chvilkově stabilizovat, humanitární krize vyřešena ani zmírněna nebyla.

V roce 2016 byl Machar znovu jmenován viceprezidentem, což vedlo k obnovení bojů. Machar v reakci na to opustil zemi. Bylo podepsáno příměří, ale došlo k řadě porušení. Finální příměří a dohoda o dělbě moci byla podepsána v dubnu 2018. Kiir a Machar vytvořili novou vládu roku 2020.

Aktuální vývoj

Situace v Jižním Súdánu se po krátkém klidném období opět zhoršila roku 2023, zčásti v reakci na boje v sousedním Súdánu, kvůli nimž do země uprchlo mnoho súdánských obyvatel. Situaci rovněž zhoršily povodně roku 2024. Dlouhotrvající humanitární krize tak byla ještě prohloubena a dvě třetiny osob (přibližně 7,7 milionu) v Jižním Súdánu byly postiženy hladomorem. Toto číslo se postupně podařilo zmírnit, avšak přibližně polovina obyvatel hladomorem stále trpí.

V prosinci roku 2024 měly proběhnout volby nové vlády, nicméně byly odloženy. Tenze mezi Kiirem a Macharem navíc přetrvaly, což zvedlo obavy o možných násilných střetech v období před volbami. Tyto obavy se potvrdily a situace začala znovu eskalovat začátkem roku 2025. V současné době probíhají čím dál tím intenzivnější násilné střety mezi státní armádou (vedená Kiirem) a opoziční armádou (vedená Macharovou stranou). Vzrůstají také obavy o potenciálním "přelivu" konfliktu probíhajícím v Súdánu.

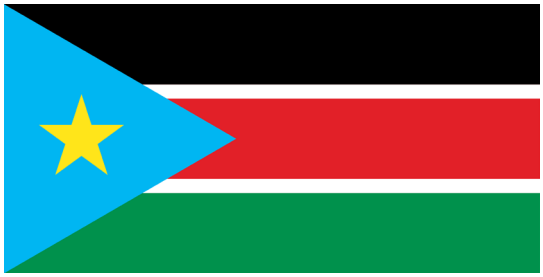

Závěr a osobní komentář autorky

Situace v Jižním Súdánu je vysoce alarmující a především naprostou humanitární katastrofou, která dlouhodobě nenachází efektivního řešení. Současné dění je navíc málo zmapované a velmi dynamické a lze tedy těžko odhadovat, jaký bude následující vývoj. Vzhledem k nekontrolované eskalaci konfliktu v Súdánu si osobně myslím, že není nereálné, že k přelivu konfliktu opravdu dojde. Region je vysoce nestabilní a státy v něm zpravidla velmi slabé, navíc napříč Afrikou můžeme sledovat vzrůstající počet ozbrojených povstaleckých skupin.

Situace v obou zemích je třeba adresovat komplexně a ve značně vyšší intenzitě, než tomu je nyní. Ačkoli se OSN snaží zasahovat, mise nejsou úspěšné, a to zejména z důvodu nízkého financování a nedostatečných kapacit.

Obávám se, že nebudou-li státní konflikty řešeny na mezinárodním poli, jejich spill-over efekt bude silný. •

Stavět, či nestavět? Střet NIMBY a YIMBY

FRANTIŠEK PROCHÁZKA

Zatímco akronym NIMBY (Not In My Backyard) označující skupiny obyvatel blokující výstavbu obytných staveb i infrastruktury známe dobře už i v Česku, o zkratce YIMBY (Yes In My Backyard) možná právě čtete poprvé.

Na mém dvorku nikdy

V médiích se s příběhy o zablokované výstavbě obchvatů, vysokorychlostních železnic, obytných bloků i třeba jen úseku trolejbusového vedení setkáváme poměrně často. V hlavní roli těchto příběhů často nacházíme malé skupiny obyvatel výstavbou dotčených lokalit, které se rozhodly za každou cenu zabránit realizaci daných projektů v zájmu zachování svého komfortu bydlení (třebaže pro společnost by byly prospěšné – např. by snížily ceny bydlení či zrychlily cestování). Právě tyto lidi část společnosti označuje za NIMBY – osoby, které brání výstavbě ve svém okolí, aby se nemusely potýkat s jejími následky. Ačkoliv se většinou jedná o lokální sdružení či samosprávy, iniciativy blokující výstavbu mohou svůj místní rádius významně přesáhnout – v některých případech musí stát či developer dlouhá léta s nespokojenými obyvateli složitě vyjednávat a předělávat parametry projektů, což často vede k jejich mnohonásobnému prodražení. I jedna zahrádkářská kolonie tak může znamenat přeprojektování celých úseků dálnic nebo koridorů.

Každé blokování výstavby (infrastruktury i obytných budov) samozřejmě nelze označit za odsouzeníhodné. Existují případy, ve kterých je odpor obyvatel zcela legitimní, nejčastěji ve věci těžebních a průmyslových projektů, které mohou výrazně zasáhnout do kvality ovzduší, vody a narušit biotopy. Známým příkladem jsou protesty ohledně navrhovaného lithiového dolu Jadar v Srbsku, v Česku byla hojně debatována potenciální těžba na Cínovci. Existují tedy situace, ve kterých „NIMBY“ může nepřímo chránit i zájmy celé společnosti.

Zájmy společnosti a jednotlivce

Existují samozřejmě situace, ve kterých NIMBY iniciativy mohou být přínosem. Připomínková řízení a podobné nástroje mohou komunitám pomoci přinést svůj pohled na věc a poskytnout hodnotné názory na potenciální problémy plánovaných projektů. Často jsou ale zneužity pro obstrukce a kladení absurdních požadavků. Střet NIMBY a realizátorů staveb se standardně nese v duchu poměřování veřejného zájmu a ochrany práv jednotlivce.

Ačkoliv by se mohlo z vyjádření některých skupin zdát, že vám český stát může přes noc bez náhrady vyvlastnit všechny vaše pozemky a okamžitě na nich postavit skládku radioaktivního odpadu, jsou tyto apokalyptické vize poněkud odtržené od reality. K vyvlastnění nemůže dojít, pokud nejde stavbu na pozemku realizovat dohodou s majitelem nebo jiným méně drakonickým způsobem. O vyvlastnění rozhoduje příslušný vyvlastňovací úřad (nejčastěji obecní úřad nebo magistrát) a jeho rozhodnutí jsou napadnutelná v rámci správního soudnictví. Nesmíme také zapomenout na fakt, že vyvlastnění vždy musí být za peněžní náhradu ve výši obvyklé ceny stavby nebo pozemku (též musí být nahrazeny škody vzniklé vyvlastněním) a může proběhnout pouze v takovém případě, kdy veřejný zájem převyšuje zájem na zachování práv vyvlastňovaného. Podmínky pro vyvlastnění jsou stanoveny zákonem o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), dále je upravují např. stavební a energetický zákon.

Komplikované stavební regulace

Sliby o zrychlení výstavby, odstranění přebytečných regulací a zjednodušení byrokratického procesu povolování staveb jsou evergreenem (nejen) českých předvolebních kampaní. Proběhly (nepříliš slavné) pokusy o digitalizaci stavebního řízení, střídavě se soustava stavebních úřadu centralizuje (za vlády Andreje Babiše) a decentralizuje (za vlády Petra Fialy). Otázkou je, zda počet postavených bytů a infrastrukturních projektů můžou zvýšit neustálé změny stavebního zákona a souvisejících předpisů, třeba i velmi kvalitní. Legislativní chaos totiž zpravidla nikomu nic neusnadňuje a naopak výrazně snižuje jistotu investorů.

Pochybnou útěchou nám může být fakt, že s pomalou výstavbou bydlení i infrastruktury bojuje většina západního světa. Více či méně stejně problémy jako ČR řeší např. Německo, Velká Británie, Kanada nebo Spojené státy americké.

První byla Kalifornie

A právě v USA se začala psát historie hnutí, které se proti fenoménu NIMBY, rostoucím cenám bydlení a nedostatečnému budování infrastruktury rozhodlo vymezit a nabídnout alternativu. Pojem YIMBY se poprvé objevil již v devadesátých letech, jako organizované společenské hnutí ale YIMBY vzniklo v reakci na rapidně rostoucí ceny bydlení v minulé dekádě – průkopníkem se stali aktivisté v Kalifornii, kteří zformovali sdružení YIMBY California. Další podobná uskupení brzy následovala, včetně federální platformy YIMBY Action. Cílem těchto sdružení je ovlivňovat místní, státní i federální stavební a bytovou politiku ve prospěch snadnější, kvalitnější a hustší bytové výstavby. Američtí aktivisté se zabývají především podobou tzv. zoning regulations, tj. předpisy plánujícími využití půdy pomocí zónování.

Zónování je plánovací metoda rozdělující území na více zón, z nichž každá má specificky daný účel a pravidla pro podobu staveb. Tento přístup často neumožňuje stavbu bytových domů či smíšených prostor (budov, ve kterých najdeme zároveň byty, kanceláře a obchody). Hnutí YIMBY prosazuje častější využívání smíšeného zónování, které přibližuje pracovní místa obytným oblastem a vytváří živější, provázanější komunity (které jsou opakem pověstných amerických suburbs – míst, kde najdete pouze rodinné domky a po kterých se nelze pohybovat jinak než automobilem). Koncept suburbs byl po dlouhá desetiletí zhmotněním amerického snu, v současné době se ale intenzivně diskutuje neudržitelnost a nefunkčnost takového uspořádání oproti smíšeným zónám.

Už to není jen o bydlení

Ceny bydlení stále rapidně stoupají, stavět se nedaří a fenomén YIMBY se tak postupně rozšiřuje do dalších států. Na popularitě postupně nabývá v evropských metropolích, kde se život stává více a více nedostupným a kde se často nedaří v reakci na vzrůstající počet obyvatelstva budovat adekvátní občanskou vybavenost a kapacitně vyhovující dopravní infrastrukturu. Ani Česko a Slovensko nezůstávají pozadu. Spolky YIMBY pomalu zapouštějí kořeny už i v Praze a Bratislavě a například program Pirátské strany pro letošní sněmovní volby obsahoval i body, které jsou YIMBY vlastní (především návrh na budování nových pražských čtvrtí v rámci tzv. akceleračních zón).

A právě kvalitní občanská vybavenost a doprava se stala další oblastí zájmu hnutí YIMBY. Začal být také více akcentován environmentální aspekt výstavby – podporována mají být energeticky efektivní řešení, využití zelené energie, dálková i městská hromadná doprava či výstavba nových komunikací pro chodce a cyklisty. Projevila se tak globalizace hnutí, která přináší prvky převážně prosazované v evropském urbanismu.

Ach ta ideologie

Hnutí YIMBY dohromady pojí společné výše popsané priority. Není ale politicky homogenní. Vzhledem k decentralizované struktuře hnutí (každý YIMBY spolek, blog či hnutí se přizpůsobuje konkrétním potřebám svého města, regionu či země) a obecně atraktivním požadavkům se mezi členy najdou lidé jak z levé, tak i pravé části politického spektra. Jejich rozdílné pohledy na některá témata hnutí ukazují, jak odlišně mohou být vnímány způsoby dosažení hlavního společného cíle: rychlejší a intenzivnější výstavby bydlení.

Asi nejpočetnější skupinou v základně jeho příznivců jsou lidé hlásící se k sociálnímu a modernímu liberalismu. Je to pochopitelné, YIMBY je stále převážně fenomén velkoměst, což odráží i personálním složení. Liberální křídlo je primárním proponentem toho, aby hnacím motorem výstavby nového bydlení nebyli pouze soukromí developeři, ale také samosprávy a stát. Stejně tak důraz na fungující veřejné služby, rozvoj dopravní infrastruktury a implementaci zelených opatření má svůj původ v liberálním křídle hnutí.

Důraz na rušení regulací a zjednodušování stavebních předpisů přivábil ovšem i podporovatele zprava, nejčastěji libertariány. Ti zdůrazňují deregulační aspekt, odmítají environmentální omezení pro nové stavby a zásahy veřejné správy do výstavby. Za klíč k úspěchu libertariáni považují uplatnění tržních mechanismů. Narozdíl od liberálů, kteří chtějí hustou zástavbu omezit pouze na stávající města, chtějí YIMBY libertariáni všeobecnou liberalizaci užívání půdy a umožnění intenzivní zástavby mimo městské oblasti.

Kritika zleva zprava

Některé politické proudy se k řešení nedostupnosti bydlení primárně pomocí výstavby vyjadřují spíše kriticky. Protiargumenty často zaznívají na levici, která označuje za primárního původce krize dostupnosti bydlení nikoliv nedostatečný počet nově postavených bytů, ale množství existujících bytů, které jsou drženy jako investiční nebo používány pro krátkodobé pronájmy pomocí platforem, jako je např. AirBnB. Levicoví oponenti YIMBY obviňují hnutí, že se příliš spoléhá na tržní prostředí a hlavní část řešení vidí v soukromých developerech, kteří ale budou před dostupností bydlení preferovat svůj zisk. Určitou syntézou této kritiky a programu YIMBY je přístup nazývaný PHIMBY (Public Housing In My Backyard), jenž řešení vidí hlavně v rozvoji sociálního a obecního bydlení.

Kritika na pravici není tolik ucelená a mnohdy se dotýká nejrůznějších kulturních válek. Především v USA konzervativci často odmítají koncept smíšeného zónování jako ohrožení tradičních amerických suburbs, odmítavě se staví též k rozvoji hromadné dopravy a akcentaci environmentálních faktorů. •

Svět není (jen) v plamenech

GAJA HOMMEROVÁ

|Životní prostředí|

Karety obrovské jsou v suchu (metonymicky)

Kareta obrovská, druhá největší mořská želva, dlouhou dobu patřila na seznam ohrožených druhů podle IUCN (Mezinárodní svaz ochrany přírody). Stupeň „ohrožený druh“ figuruje mezi kategoriemi ohrožení nechvalně známého Červeného seznamu IUCN hned za stupněm „kriticky ohrožený druh“, kam patří třeba tygr sumaterský. Ohrožené jsou druhy, které čelí vyhynutí v blízké budoucnosti. Kareta obrovská sem dlouho spadala a to především kvůli lidské činnosti. V minulosti byly loveny pro maso a své krunýře a i dnes čelí hrozbě ze strany pytláků kvůli poptávce na černém trhu. Ohrožuje je také znečištění oceánů a ničení korálových útesů i celého ekosystému, z větší části také zapříčiněného lidmi - odpadky v mořích, globálním oteplováním a tudíž oteplováním oceánů a nadměrným rybolovem. Přesto se ale po dekádách systematické ochrany (na Červený seznam byly přidány už v roce 1982), podařilo zvýšit jejich populaci natolik, že teď už nestojí na pokraji vyhynutí, nýbrž se přesunuly až na nejnižší stupeň ohrožení dle IUCN: málo dotčený druh. To samozřejmě neznamená, že je všem starostem o ně konec, značí to však, že snaha není marná a naději mají i další ohrožené druhy.

|Lidská práva|

První dohoda mezi původními obyvateli Austrálie a vládou

V Australském státě Victoria došlo k podepsání historicky první dohody mezi původními obyvateli Austrálie - Aboriginci a vládou. Jak je všeobecně známo, Austrálii „objevili“ na začátku 17. století Nizozemci, načež se stala cílem několika průzkumných výprav a to jak nizozemských, tak i španělských a portugalských. Kupodivu se zde ale žádná z těchto koloniálních mocností nepokusila založit kolonii (Podíváme-li se na však na některé zástupce australské fauny a flory, možná to tak překvapivé vlastně není). Toho nakonec v roce 1788 využili Britové, kteří na základě právní doktríny *terra nullius*, tedy země nikoho, prohlásili zemi za svou a kolonii tu založili. Podobně jako u jiných „objevených“ kontinentů, ostrovů a zemí ale Austrálie tak docela *terra nullius* nebyla. Měla původní obyvatele. Oblíbenou praktikou kolonizátorů bylo v takovém případě s těmito obyvateli uzavřít výhodnou (většinou jednostranně) dohodu o jejich právech, zemi, jejím vlastnictví a jejích zdrojích. K ničemu takovému ale v Austrálii z více různých důvodů nedošlo. Až teď, po zhruba dvou a půl staletích. A nejde o žádnou vykořisťující dohodu, jak se to dělávalo dřív, právě naopak. Nová dohoda ustanovuje reprezentativní orgán aboriginské menšiny, složený ze tří částí, jehož funkcí bude zastupovat původní obyvatele, chránit jejich zájmy a podílet se na vzniku legislativy, která se jich týká. Jedná se o důležitý krok v oblasti lidských práv a práv menšin a ačkoliv jde zatím pouze o jeden australský stát, předpokládá se, že ostatní budou následovat.

|Kultura|

Velké egyptské muzeum otevřeno - se zpožděním (jen pár tisíc let)

V Káhiře bylo konečně otevřeno údajně největší muzeum světa. Nachází se v něm desítky tisíc artefaktů z tisíců let existence jedné z nejstarších a nejdéle trvajících civilizací, o kterých víme. Muzeum mělo být otevřené už před více než dekádou, jeho stavba se však prodloužila. Teď je ale i se svými poklady plně přístupné veřejnosti a předpokládá se, že bude velkým lákadlem pro turisty, jelikož popularita egyptské kultury, získaná fantastickými objevy hrobek na začátku 20. století (k nimž přispěli i čeští egyptologové), jak se zdá, dosud neupadla. Více o tom, co je v muzeu k nalezení, najdete i v článku v tomto čísle. Slavnostní otevření se ale také stalo událostí v oblasti mezinárodních vztahů. Zúčastnilo se jí okolo osmdesáti delegací z různých zemí světa, včetně některých nejvyšších vládních představitelů - prezidentů, premiérů, princů i králů. Některé země také využily vhodné příležitosti k navrácení ukradených, ztracených a znovu nalezených egyptských artefaktů. Těch po světě dodnes koluje více než dost - mnoho z nich na černém trhu, nebo na ně sedá prach v soukromých sbírkách.

			5	3	1			
				4		3		1
1			8					
		4			5	6		
		3	9		2	1	4	
6	1	5		7			9	8
	2			9	6		1	
	5	7	2		8			6
	6	1	7	5	3		2	4

	4		6		9	1		
	2		1			9	3	
8			3				2	
9	1					7	4	
		7			3	5	9	
2	5	4		9				8
						8	5	9
	7			8			1	

Klárky hospodský fun fact z říše zvířat

Důvod, proč kudlanka při koitu svému partnerovi ukousne hlavu, je jen zčásti kvůli tomu, aby následně měla více potravy pro vyvedení mláďat. Primární důvod tkví v tom, že při ukousnutí hlavy skousne nervová ganglia, která zapříčiní, že samec předvede větší ejakulaci a samice dostane větší množství lepšího genetického materiálu.

TOP Partneři

Partneři

Za podpory

tiráž

CHRON, *Občasník Pražského studentského summitu*,
registrováno MK ČR E 16149, vydává Asociace pro mezinárodní otázky (AMO),
Žitná 608/27, 110 00 Praha 1; tel.: 224 813 460; amo.cz / studentsummit.cz;
e-mail: info@amo.cz / summit@amo.cz

Projekt/publikace/aktivita je podpořena z projektu GEAR UP! financovaného EU, jehož relizátorem v ČR je České fórum pro rozvojovou spolupráci (FoRS).
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií. Za obsah tohoto textu nese výhradní odpovědnost Asociace pro mezinárodní otázky, z.s. a nemusí nutně odrážet názory Evropské unie.

šéfredaktor: Jakub Šimek, e-mail: chronicle@amo.cz;
redakce: Adéla Bejčková, Michaela Blechová, Barbora Dolenská, Gaja Hommerová, Zora Kallusová, Klára Kolevská, Daniel Kondělka, Adam Pluháček, František Procházka
editoři: Michaela Blechová, Gaja Hommerová, Klára Kolevská
korektura: Daniel Kondělka, František Procházka
grafika: Adéla Bejčková
sazba: Jakub Šimek